

RS Global

SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE

**SOCIAL AND ECONOMIC
ASPECTS OF EDUCATION
in Modern Society**

**Proceedings of the
VIII International Scientific and
Practical Conference**

**Social and Economic Aspects
of Education in Modern
Society**

**Vol.2, December 20, 2018,
Warsaw, Poland**

Copies may be made only from legally acquired originals.
A single copy of one article per issue may be downloaded for personal use (non-commercial research or private study). Downloading or printing multiple copies is not permitted. Electronic Storage or Usage Permission of the Publisher is required to store or use electronically any material contained in this work, including any chapter or part of a chapter. Permission of the Publisher is required for all other derivative works, including compilations and translations. Except as outlined above, no part of this work may be reproduced, stored in a retrieval system or transmitted in any form or by any means without prior written permission of the Publisher.

ISBN 978-83-952507-1-2

© RS Global Sp. z O.O.;
© The Authors

**RS Global Sp. z O.O.
Warsaw, Poland
2018**

Founder:
RS Global Sp. z O.O.,

Research and Scientific
Group
Warsaw, Poland

**Publisher Office's
address:**

Dolna 17, lok. A_02
Warsaw, Poland,
00-773

E-mail:
rsglobal.poland@gmail.com

The authors are fully responsible for the facts mentioned in the articles. The opinions of the authors may not always coincide with the editorial boards point of view and impose no obligations on it.

CONTENTS

PEDAGOGY

<i>Mixeev A. O.</i> ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-ПСИХОЛОГИЧНОЇ АДАПТАЦІЇ У СТУДЕНТІВ 2-ГО КУРСУ ДО НАВЧАННЯ.....	3
<i>Manukyan A. M., Isoyan R. S.</i> TEACHING VOCABULARY THROUGH AUTHENTIC MATERIALS IN FOREIGN LANGUAGE PROFESSIONAL COURSE.....	9
<i>Абдурахманова Галя Алимгазиновна, Аскарова Жанымшиа Аскарровна, Маханова Гулмира Мукатовна, Ақылбай Айгерім</i> ЭТНОХУДОЖЕСТВЕННОЕ ОБРАЗОВАНИЕ И ВОСПИТАНИЕ УЧАЩИХСЯ.....	13
<i>Зиядулла Мардонов</i> РАЗВИТИЕ БИОЛОГИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ.....	17
<i>Хлебнікова Т. М., Кизименко О. М.</i> УПРАВЛІННЯ ВПРОВАДЖЕННЯМ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ЗАКЛАДУ ОСВІТИ.....	20
<i>Черкас Е. А., Чумаченко М. Н.</i> ПРИМЕНЕНИЕ НЕЧЕТКОЙ ЛОГИКИ ДЛЯ ОЦЕНКИ УСПЕВАЕМОСТИ.....	26

PSYCHOLOGY

<i>Оверчук В. А., Кушнір Ю. В.</i> ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ СТУДЕНТАМ-ПЕРШОКУРСНИКАМ З ІНВАЛІДНІСТЮ В ПРОЦЕСІ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ ДО НАВЧАННЯ У ВЗО.....	30
---	----

PHILOSOPHY

<i>Kuntuova I. M., Sarsen L. G.</i> THE ROLE OF EDUCATION IN THE LIFE OF MODERN YOUNG PEOPLE.....	33
--	----

PHILOLOGY

<i>Charkazova Sevda Sabir</i> TYPES OF ENGLISH WORD STRESS.....	36
<i>Martashvili K. E.</i> STYLISTIC-SEMANTIC AND PRAGMATIC SIGNIFICANCE OF THE ALLUSION-TITLE IN FAULKNER'S NOVEL "ABSALOM, ABSALOM!".....	42
<i>Mukhtarova Sandugash Sabyrzhanovna</i> COMPARATIVE ANALYSIS OF CULTURAL AND SOCIAL VOCABULARY (BASED ON TRILOGY OF I. ESENBERLIN "THE NOMADS").....	45
<i>Rsaliyeva Zh. A., Yessenova K. E.</i> PAREMIOLOGICAL UNIT AS A CLICHÉ AND ITS ISSUES.....	49
<i>Sideshova Z. G.</i> LEXICAL-SEMANTIC GROUP "TRADITIONS AND CUSTOMS OF THE KAZAKH STEPPE" IN THE KAZAKH LANGUAGE AND WAYS OF TRANSLATION INTO RUSSIAN AND ENGLISH LANGUAGES.....	53
<i>Overchuk V. A.</i> FORMATION OF RESILIENCE IN THE CHILDREN WHO HAVE BEEN GOT TRAUMATIC EXPERIENCE AS A RESULT OF THE ARMED CONFRONTATION IN UKRAINE.....	56

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ СТУДЕНТАМ-ПЕРШОКУРСНИКАМ З ІНВАЛІДНІСТЮ В ПРОЦЕСІ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ ДО НАВЧАННЯ У ВЗО

Оверчук В. А., к. псих. н, доцент, доцент кафедри психології

Кушнір Ю. В., к. пед. н, доцент, доцент кафедри психології

Україна, м. Вінниця, Донецький національний університет імені Василя Стуса

Abstract. *The results of the comparative analysis of the experimental studying of the peculiarities of the social-psychological adaptation process of the first-year students and the students-invalids of the higher educational establishments are presented in the article.*

Keywords: *social-psychological adaptation, invalids, first-year students, psychological accompaniment, psychocorrection.*

Вступ. Характерним для сьогодення є підвищення темпу життя, погіршення міжособистісних взаємин людей внаслідок ускладнення соціально-економічних умов їх життєдіяльності і як наслідок цього збільшення кількості хворих, поява у багатьох людей нервових зривів. Найкраще відчувають себе ті люди, хто краще може пристосуватися, адаптуватися до змінливих, а найперше, соціальних умов. Соціально-психологічна адаптація змінює внутрішній світ людини: з'являються нові наміри, знання про діяльність, якою вона займається, відбувається самокорекція й самовизначення особистості, зазнають змін самооцінка, мета й завдання особистості та ін. Виходячи з даних підстав, відбувається зміна установки на самоствердження, індивід здобуває необхідні знання, уміння й навички. Все це й визначає сутність його соціально-психологічної адаптації до соціуму, успішність її протікання.

В умовах різких економічних та політичних змін у нашій державі, коли посилюються тенденції соціальної та матеріальної нестабільності, молоді люди, які входять в активне доросле життя та здобувають професію, потребують пильної уваги з боку науковців з метою їхньої освітньої та психологічної підтримки. Особливо такі орієнтації стосуються молодих людей, які прагнуть навчатися, але мають при цьому певні психофізіологічні чи фізичні проблеми. Значну кількість інвалідів становить студентська молодь. Вади інвалідів значно утруднюють їх контакти з довкіллям, обмежують участь у суспільному житті, позначаються на особистісному розвитку: викликають почуття неспокою, невпевненості у собі, формують комплекс неповноцінності, егоцентричні й асоціальні настрої.[4,5] Як засвідчує практика, для студентів з інвалідністю («студентів з вадами здоров'я», «студентів з функціональними обмеженнями», як синонімів цього поняття) характерні ряд суттєвих особистісних проблем, що зумовлені деформуючим впливом хронічного захворювання (порушення психічних пізнавальних функцій, зниження самооцінки та рівня домагань, прояв акцентуацій рис характеру, неадекватність взаємовідносин зі здоровими студентами і викладачами тощо). Це, зумовлює формування у них, під час навчання у вищому закладі освіти (ВЗО), особливо на першому курсі, як внутрішньоособистісного, так і міжособистісного конфлікту. Проте у студентів-інвалідів повністю збережений інтелект, наявна спроможність успішно оволодівати більшістю видів професійної діяльності, отримувати вищу освіту, продуктивно працювати, приносити користь державі і самовдосконалюватись. Виявлено, що при одержанні ними фахової освіти, внаслідок певної їх ізоляції від суспільного життя, відсутності стійкої довіри до соціального оточення і сприйняття його як ворожого, у них не формується активна життєва позиція, блокується особистісний, в тому числі і професійний розвиток; вони потребують соціально-психологічної допомоги, психокорекції, психологічного супроводу в процесі навчання у ВНЗ. [5]

Виклад основного матеріалу. Проведений нами аналіз психолого-педагогічної літератури із зазначеної проблеми засвідчує, що в більшості праць учених розкриваються загальні

проблеми соціально-психологічної адаптації як специфічної форми активності особистості (Б.Г. Ананьєв, Г.О. Балл, Ю.В. Гана, Л.С. Виготський, О.М. Леонтьєв та ін.), співвідношення проблем соціальної адаптації і соціальних установок (А.А. Налчаджян, Ш.А. Надірашвілі, К. Роджерс, Л. Фестінгер та ін.), соціально-психологічні проблеми адаптації молоді до нових умов існування та соціального оточення (О.І. Гончаров, А.Д. Ерднієв, Д.В. Іщенко, В.Л. Кікоть, О.В. Симоненко, Т.В. Серєда та ін.), адаптації людей до розумових та фізичних навантажень (А.М. Антропова, А.Г. Хрипкова та ін.). У більшості психолого-педагогічних досліджень із проблеми адаптації молоді до навчання у ВЗО представлені особливості адаптації студентів з боку її динаміки, змісту, критеріїв, видів та результатів (Д.А. Андрєєва, М.Д. Дворяшина, А.М. Колесова, А.Л. Малевич та багато ін.), фактори, у тому числі й особистісні, які спричиняють процес дезадаптації, порушують адаптацію першокурсників (О.І. Борисенко, Т.О. Комар, М.В. Левченко, Б.А. Рудов, В.С. Штифурак та ін.).

Проте незважаючи на деякі ґрунтовні дослідження процесів соціально-психологічної адаптації студентів-першокурсників з особливими потребами та їх психологічний супровід, з огляду викликів сьогодення, потребують додаткових досліджень. Окрім того, зазначені дослідження є актуальними у галузі педагогічної та вікової психології, оскільки їх результати можуть сприяти покращенню процесу адаптації студентів-інвалідів, що навчаються у інтегрованих групах на початковому етапі навчання у ВЗО, який є для них найбільш складним. Педагоги, психологи, соціальні працівники вищої школи сьогодні мають гостру потребу у науково-практичних рекомендаціях щодо оптимальної організації процесу підготовки молоді з особливими потребами у навчальних закладах до самостійного дорослого життя, до професійної діяльності, до самореалізації в процесі життєдіяльності. Більше того, необхідність вивчення цього питання пов'язана з тими гуманістичними завданнями, які продиктовані відкритою європейською системою освіти і підготовки студентів ВЗО, і є показником людяності та духовності у ставленні до тих, хто потребує особливої допомоги й підтримки.[2, 3]

У першокурсників з обмеженими можливостями проявляються проблеми, складності з їх соціально-психологічною адаптацією до навчання в інтегрованій групі, які зумовлені новою соціальною ситуацією розвитку, зміною умов життєдіяльності, їх неадекватним ставленням до власної інвалідності та ненормальними міжособистісними взаєминами у вищому закладі освіти. Ускладнення процесу соціально-психологічної адаптації особистості першокурсника проявляється в негативних психогенних реакціях, емоційній нестабільності, тривожності, низькій мотивації досягнень та в загостренні окремих рис характеру, зниженні успішності навчання та самопочуття студентів-інвалідів. Ми вважаємо, що розробка та впровадження адекватної програми психологічного супроводу студентів з особливими потребами в інтегрованій групі сприятиме успішності їх навчання та психічного розвитку.

Ізоляція студентів-інвалідів від однолітків, друзів, спричинює, за Л. С. Виготським, «вторинну інвалідність», вторинний дефект. У студентів з обмеженими можливостями соціально-психологічна адаптація має вивчатися в реальних умовах їх навчальної діяльності в інтегрованій групі, що виключає вплив феномену ізоляції. Особливе місце у структурі вторинних дефектів у студентів-інвалідів, як виявлено нами, посідає власне ставлення до свого дефекту, яке є інтеріоризованим відношенням до них найближчого оточення (сім'ї, однолітків, ін.). Зовнішнє ставлення до інвалідності трансформується у внутрішнє: у самосприйняття, самоставлення та самооцінку особистості. Студенти з обмеженими можливостями на тлі нормального інтелекту постійно усвідомлюють свої проблеми в навчанні, що є предметом постійного осуду вдома й у ВНЗ, а це, призводить до емоційних зривів, депресій, агресивності, тощо. Залежно від вікових та індивідуальних особливостей усіх студентів-інвалідів доречно умовно диференціювати на дві групи: у студентів першої - переважають фізіологічні розлади, у другої (таких студентів переважна більшість) – проявляються вторинні явища хвороби, інвалідності і, перш за все, почуття власної неповноцінності, невпевненості у собі, малозначущості.

Нами виявлені детермінанти, які негативно позначаються на соціально-психологічній адаптації першокурсників з обмеженими можливостями, якими є інвалідність, на яку накладаються соціальні чинники: нетовариське ставлення до них ровесників, надмірна увага навколишніх до їхніх проблем, фактор неповної сім'ї, труднощі у навчанні, неадекватність виховання у сім'ї, низька психологічна культура викладачів ВЗО та ін. Встановлені суттєві відмінності у показниках соціально-психологічної адаптації студентів з обмеженими можливостями та студентів з нормативним розвитком. Перші найчастіше почуваються самотніми, незахищеними, переживають страх перед навколишнім світом, а тому для його

зниження шукають допомоги надійних друзів. Якщо у студентів норми до ядра цінностей входить діяльне активне життя, то у студентів-інвалідів ця цінність виявлена на периферії, що вказує на їхню знижену мотивацію самореалізації, їх певну соціальну незрілість та примирення зі своїм низьким статусом у студентській групі. Внаслідок дезадаптованості і високої залежності від інших першокурсники-інваліди часто схильні шукати шляхи вирішення конфлікту на поведінковому рівні шляхом пристосування до суперника, ригідних форм поведінки, які блокують можливість реалізації свого власного потенціалу. Протягом першого року навчання у студентів з особливими потребами та у студентів норми виявляється складна динаміка зміни психічних станів, працездатності, соціально-психологічної адаптованості. Значно гірші показники виявлені у студентів-інвалідів, порівняно зі студентами норми. Висока тривожність у студентів з обмеженими можливостями зовні виявляється у безпорадності, невпевненості у собі, безсиллі перед навчальними та виховними завданнями, зниженні мотивації та успішності навчання, негативних психічних станах. У них найчастіше переважає пасивно-страждальна позиція, невпевненість у собі і у стабільності ситуації, а агресивність постає, як форма образи та аутоагресії.

Показниками дезадаптованості є негативні психічні стани, неадекватна поведінка, низькі результати в навчальній та громадській діяльності студента. Психологічна корекція, допомога таким студентам передбачала вплив на їх пізнавальну, емоційно-почуттєву та поведінкову сфери. З цією метою нами була розроблена програма групової та індивідуальної психокорекційної роботи, які доповнювали одна одну.

Основними методами групової роботи зі студентами з особливими потребами в інтегрованій експериментальній групі були психодрама, арттерапія, метод програвання психотравматичних ситуацій, ін. При цьому виконання за спеціальною програмою групових вправ доповнювалось індивідуальною психокорекційною роботою з тими студентами-інвалідами, котрі того потребували.

Висновки. Виявлено, що у студентів з обмеженими можливостями, які були долучені до програми психокорекційного експерименту, порівняно з контрольною групою, підвищилася самоповага, збільшилася експресивність, самоконтроль, емоційна стійкість, упевненість у собі. Водночас у них відчутно зріс і рівень самосвідомості, вміння брати на себе відповідальність за наслідки своїх дій, посилювався інтерес до професійної діяльності, покращився рівень комунікативної культури. Все це стало наслідком зняття у них психотравматичного досвіду спілкування з дорослими та однолітками, що склався до вступу у ВНЗ. Поведінка студентів-інвалідів стала більш гнучкою, зросла тенденція до пізнання нових, невідомих аспектів життєдіяльності, певним чином покращився розвиток творчого мислення при розв'язанні нестандартних життєвих ситуацій.

Крім того, виявилось, що групова психокорекційна робота є надзвичайно ефективним засобом інтеграції інвалідів у студентський колектив і сприяє їхньому успішному особистісному розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Гуменюк О.Є.* Спонтанно – духовна організація Я-концепції універсума: Лекція. - Тернопіль: Економічна думка, 2003. -40 с.
2. Конвенція ООН про права інвалідів. [Текст]: Офіційні видання. Офіційний Вісник України 2010, 17 від 19.03.2010, 799 с.
3. Стандартні правила забезпечення рівних можливостей для інвалідів (Резолюція Генеральної Асамблеї ООН № 48/96. – К.: ВГСПО «НАІ України», 2003. – 40 с.
4. *Томчук М.І., Комар Т.О., Скрипник В.А.* Психологія адаптації до навчання студентів з особливими потребами: Монографія. - Вінниця: Глобус-Прес, 2005. - 226 с.
5. *Фурман А.В.* Психодіагностика особистісної адаптованості: Наукове видання. - Тернопіль: “Економічна думка”, 2010. -197с.

**Proceedings of the
VIII International Scientific and Practical
Conference
Social and Economic Aspects of Education in
Modern Society**

(Vol.2, December 20, 2018, Warsaw, Poland)

MULTIDISCIPLINARY SCIENTIFIC EDITION

Indexed by:

Passed for printing 14.12.2018. Appearance 20.12.2018.

Typeface Times New Roman.

Circulation 300 copies.

RS Global S. z O.O., Warsaw, Poland, 2018